

מסורת הגנונות

תפילה

- (א) הפיסוק הנכון הוא: מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁתְּחַזְּרֶנּוּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה; רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.
וזה שלא כגנונות הרגילות לפסק 'בְּחִמְלָה רַבָּה'. וההבדל במשמעות ברור מאליו.
- (ב) תוֹרָה תִּהְיֶה אֲמוּנָתִי - כך הניקוד הנכון של המילה (ראה רוקח סימן רצ"ו, וברכות טז:), ולא 'אֲמוּנָתִי'. ולכן גם אמירה זו שייכת רק לבנים, ולא לבנות, שאין תורתן אומנתן.
- (ג) ב'אדון עולם' יש לפסק: אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מֶלֶךְ / בְּטָרֶם, כָּל יַצִּיר נִבְרָא.
והכונה, שהקב"ה מלך על העולם גם כשעדיין לא היה כאן שום יצור. ופיסוק שגוי הוא: 'בטרים כל, יציר נברא' (שמשמע כאילו לפני הכל - נברא יצור...).
- (ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּי - אֱלֹקֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם - הַאֵלֶּיךָ שֶׁל שֵׁם הַשֵּׁם בִּמְקוֹם זֶה אֵינָה מְבוֹטָא, וְהִיא נִבְלָעַת בַּמִּבְטָא (דהיינו שקוראים 'בִּד' ולא בְּאֵד).
- (ה) יִרְאוּ אֶת ד' קְדוּשָׁיו - הַקְרִיאה הַנִּכְוֶנָה הִיא 'יְרוֹ' - הַיּוֹד מְנוּקֶדֶת בְּשׁו"א (לשון יראה), וְהַאֵלֶּיךָ נִעְלָמַת בַּמִּבְטָא (לא קוראים אותה כלל).
ורבים שוגים וקוראים 'יִרְאוּ' בחירי"ק (לשון ראייה).
- (ו) הוֹדוּ לִד' כִּי טוֹב - הַאֵלֶּיךָ שֶׁל שֵׁם הַשֵּׁם בִּמְקוֹם זֶה אֵינָה מְבוֹטָא, וְהִיא נִבְלָעַת בַּמִּבְטָא (דהיינו שקוראים 'לִד' ולא לְאֵד).

פרשת השבוע

- (ז) פרשת נח - לתיבה נכנסו מכל מין טהור 14 פריטים; 7 זכרים ו-7 נקבות. כך מבואר בחז"ל (בראשית רבה לב, ד), וברוב הראשונים (אב"ע, רד"ק חזקוני, רלב"ג). ולא כמציירים שבעה פריטים בלבד.
יש להעיר גם, שגירפה י"א שהיא חיה טהורה (ראה תרגום רבנו סעדיה גאון דברים יד, ו על 'וזמר'; מה שאין אנו אוכלים אותה הוא מחוסר מסורת), ואם כן גם ממנה נכנסו 14 פריטים לתיבה, ולא כמציירים רק זוג אחד.
- (ח) פרשת וירא - אברהם אבינו נתן למלאכים לחם (או מצות - ראה חזקוני), ולא עוגות (בתורה 'עוגות' פירושו לחם - ראה רמב"ן ורד"ק בראשית יח, ו, ובמפרשים בהושע ז, ח).

(ט) פרשת תולדות - עשו ביקש מיעקב אבינו 'הלעיטני נא' (בראשית כז, ל). אבל לא כתוב שיעקב אכן הלעיט אותו (מה שכן כתוב הוא 'ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים' - שם פסוק לד). וכתב בחתם סופר (עה"ת) שאכן לא הלעיט אותו, אלא האכיל אותו כרגיל.

(י) פרשת ויצא - יעקב התחתן עם רחל מיד אחרי שבעת ימי המשתה של לאה, ואח"כ השלים שבע שנות עבודה נוספות (בראשית כט, כז ורש"י), ולא נשא את רחל אחרי 14 שנות עבודה כפי שיש טועים לחשוב.

אין מקור שיעקב אבינו גלל את האבן באצבעו; ובתרגום יונתן (בראשית כט, י) מבואר שעשה זאת בזרועו.

(יא) פרשת יתרו - אין מקור שעל הר סיני צמחו פרחים [מה שכן כתוב, שסביבות הר סיני צמח עשב, ולכן הוזהרו (שמות לד, ג) 'גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא' - משנה ברורה תצד, י].

(יב) פרשת משפטים - שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם (שמות כא, ב) הכונה שהוא יוצא אחרי שש שנות עבודה, ולא שיוצא בשמיטה (מכילתא משפטים פרשה א).

(יג) פרשת תצוה - השמן הכשר למנורה, אינו רק הטיפה הראשונה שיוצאת מהזית, אלא כל השמן שיוצא מהזית ע"י כתישתו (ולא ע"י טעינת קורה עליו, או טחינתו). [כך מפורש בגמרא (מנחות פו.). ומה שכתב רש"י (שמות כז, כ) 'טפה ראשונה', אין הכונה ל'טפה' כפשוטו, אלא לכל השמן הראשון - אילת השחר עה"ת].

(יד) פרשת בהעלותך - הדלקת הנרות בבית המקדש אינה שייכת לכהן הגדול, אלא כל כהן הדיוט יכול להדליק. ובדיעבד אפילו הדליק זר שאינו כהן כשרה ההדלקה (עיין רמב"ם הלכות ביאת מקדש ט, ז).

(טו) המדרגות שהיו לפני המנורה - לא היו עשויות מזהב, אלא מאבן (משנה תמיד ג, ט - "ואבן היתה לפני המנורה ובה שלש מעלות שעליה הכהן עומד ומטיב את הנרות").

(טז) פרשת חקת - 'תולעת שני' הכונה לצמר צבוע בצבע אדום. והצבע האדום נקרא 'תולעת', לפי שהוא מופק מגרגרים שיש בתוכן תולעים (עיין רמב"ם הלכות פרה אדומה ג, ב).
[וכבר שמענו על גננות שסיפרו בגן ששורפים תולעת (אמיתית!) יחד עם הפרה האדומה].

(יז) פרשת כי תבוא - את הביכורים לא סימנו עם חוט אדום דוקא, אלא בסימן כל שהוא (ראה משנה ביכורים ג, א, וברמב"ם שם).

(יח) חנוכה - הסיפור המוכר על הילדים שהתחבאו במערות ושיחקו בסביבונים בחנוכה. אין לו מקור בחז"ל, ולא שום מקור היסטורי. [הוא נכתב אמנם בספר 'אוצר כל מנהגי ישורון' (לרבי אברהם אליעזר הירשוביץ, לבוב תר"צ) אבל ודאי לא יכל המחבר לדעת מה היה לפני יותר מאלפיים שנה, וכתב זאת רק בתור רעיון יפה. אך כדי ללמד דבר כזה לילדים שמטבעם מקבלים כל דבר כמוחלט, צריך מקור בחז"ל, או מקור היסטורי, והספר הנ"ל אינו נחשב כמקור לגבי זה].

57

אוצר כל מנהגי ישורון

ד.

הילדים משחקים בחנוכה במשחק נלגלן (וריידיל)

הטעם כי גזרו שלא ללמוד תורת כמו שאנו אומרים בעל הניסים, להשכיחם תורתך" וכומן החוץ למדו כלם בעל פה ובאגודה אחת למען יזכירו איש את אחיו פן שכח דבר והיתה הגזירה שלא יתאספו במקום אחד אגודות אגודות, מצאו חכמים בעת הגזירה עצה נפלאה בזה שעשו משחק הדריידיל להראות את אויביהם אם ימצאו, ששחקו במשחק הנלגלן ולא למדו, ובהמצאה כזאת יכלו ללמוד וללמד, לכן נשאר לנו המשחק לזכר הנס, שבעבורו לא שכחו תורת ד' שעמדה לאבותינו ולנו (בשם הרב בעהמ"ח ס' עבודת עבד וס' תפארת צבי ומביאו הרב זיוו).

(יט) ל"ג בעומר

הסיפור על רשב"י שנולד לאחר שנות עקרות רבות, אין לו מקור מוסמך [מקור הדברים בספר נחלת אבות להרב יוסף בן חיים משאש (באוצר החכמה - ח"ג עמוד 45), שנדפס בשנת תשל"ז, והוא פותח את הסיפור בדברים הבאים - "וזה מה שנשאר בזכרוננו ממה שראיתי בספרים אודות אביו הקדוש יוחאי"; קשה לסמוך על מקור עלום שכזה, שלא נודע עד אז בשום ספר].

כללי

(כ) בסיפור הידוע של רבי חנינא בן דוסא והתרנגולות - העיזים הביאו בקרניהם זאבים, לא דובים! כמפורש ברש"י (סוטה מט. ד"ה אנשי מעשה)

[השיבוש נוצר, מכך שבגמרא (תענית כה). כתוב: "והן הן עיזי דאייתו דובי בקרנייהו" ולכאורה נראה שהכונה לדובים. אבל באמת בארמית זאבים מכונים 'דובי' (עיין רש"י חולין עה: ד"ה דנפל), בהתחלפות האות ז' עם האות ד' (עיין רמב"ן דברים לג, כה - "כי האותיות האלה יתחלפו תמיד").]

(כא) אסור לעלות על שולחן או לשבת, כי שולחנו של אדם דומה למזבח - אין לזה מקור. מובא אמנם שלא להרוג כינה על השולחן (מ"ב, שער הציון קסז, כו), אבל לא מצינו איסור לעלות עליו (וכי על המזבח עצמו לא עלו?).